

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

(Htte årg.)

Stockholm 1916, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 4 April</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktion: ANNA LINDHAGEN. JULIA STRÖM-OLSSON.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1916</p>
-----------------------	--	---	---	-------------

Biskop Thomas frihetssång.

Högern, den goda ofelbara, för vilken vilka medel som helst nu och alltid äro tillättna i kraft av det heliga ändamålet: inga genomgripande samhällsreformer, har f. n. fått en fet gås att plocka. Ja, den är så fet, att det värderade sällskapet rakt håller på att sätta de rara bitarna i halsen. Tänka sig en sådan stek nu! Kan man annat än få i "vrångstrupen" av bara lycka.

För två år sedan till landstingsvalen, upptäcktes det, att herrar David Bergström och Staaff undansmugglat ett viktigt dokument. Denna gången, också till valen, ramlar det ned en landsförräderiprocess av mest uppseendeväckande och — användbara slag! Sannerligen, man kan

sätta i halsen för mindre. Det bedrövliga och för våra politiska förhållanden f. n. måhända rätt betecknande har hänt, att uttalade tankar för fred mot anfallskrig åtalas efter förräderi-

paragrafen, under det att faktiskt våra aktivister hela detta år fritt och obundet i tal och skrift fått tumla om i ord och åthävor, om vars goda vilja att kasta landet ut i ett helt visst olyckligt

att blåsa i den pipan. I stället samlas man till protest- och hallelujamöten med anledning av häktningen och ropar: Där se ni, där se ni! Att åtalet att börja med var baserat på

en helt annan paragraf, ja, att rättegången knappast hunnit börja än — betyder ingenting. Händelsen kom i rätta ögonblicket — må vi utnyttja den! Gud skall veta att vi inte varit i överksamhet för att framkalla en dylik situation. Fast inte kunde vi väl ana att vi skulle få en så oväntad och härlig hjälp just från dem, som vi tagit till vår uppgift att bekämpa. Sannerligen, det ligger dock något i ordspråket: Söndra och härsk a. Må de fortsätta att söndra sig! Desto lättare få vi att

till tonerna av biskop Thomas frihetssång!

J. S.-O.n.

Isak Leviton: VÅRBRYTNING.

krig, ingen har kunnat hysa minsta tvivel. För tillfället är det ganska tyst i lägret med krigslåtarna, ty valen stå, då detta skrives, som sagt för dörren och eftersom man vet att folket vill freden vore det oklokt just nu

Kvinnorna och det kommunala arbetet.

VI.

Punkt VI: Den kommunala hälso- och sjukvården.

"Den offentliga renhållningen samt vatten- och avloppsledningarna ordnas hygieniskt tillfredsställande och förvaltas direkt av kommunen."

Detta är ett mycket viktigt kapitel, ty just av renhållningsfrågan avhänger i mycket hög grad "stadens hälsa". En sund hygien är bästa botemedlet mot all sköns smittosamma sjukdomar och ger trevnad åt alla som bo på platsen.

I samband med renhållningsfrågan vill jag göra ett förslag, som länge legat och grött inom mig.

Man för nu ett väldigt rabalder om den s. k. "tudelningen av soporna", och vederbörande herrar klaga över att man ej iakttagit de föreskrivna ordningsreglerna.

Men hur skall det vara möjligt för de mindre hemmens vidkommande? Ingen ger sig tid att skilja sopor och matrester, när man själv har att sköta om allt — och i de rikare hemmen brytjänarna sig ej om det.

Men låt oss i varje hus, jämnsides med slaskröret, få ett dito för alla matrester och oerhörda kvantiteter födoämnen, lämpliga för "de kommunala svinen", skola bli tillvaratagna.

Det är både synd och skam att nu se huru denna svinföda tillspillogives, blott därför att de som ha hand om våra angelägenheter ej bry sig om att tänka på en sådan småsak.

Men dekrettera "tudelning av soporna", det kan man. Men man kan ej tänka så långt att det ej finnes rum för dubbla slaskhinkar i våra kök — och inte heller att husmödrarna sakna tid och lust att skilja på soporna.

Knappa in på bostadslyxen i de stora våningarna och giv oss rör för matresterna — och ni kan få praktiska kommunala svingårdar, som mer än väl lönade en sådan uppoffring.

"Handeln med livsmedel organiseras och övervakas av kommunerna i syfte att förhindra försäljandet av hälsovådliga eller förfalskade varor samt att motarbeta onödiga prisstegringar."

Om kvinnorna i tid haft ögonen öppna för denna frågas vikt — hade mycket varit annorlunda inom samhället. Men slött och likgiltigt ha arbetare-

kvinnorna — under de relativt goda dagarna åsett vår kamp och nu, när kristiden med sina oerhörda prisstegringar äntligen öppnat ögonen på dem, har man ej kunnat göra så mycket. Man har, tack vare arbetarnas och arbetarekvinnornas liknöjdhet gentemot de kommunala intressena, fått böja sig för högerens alltid folkfientliga livsmedelspolitik.

Kriget med sina oerhört stegrade livsmedelspris har dock öppnat ögonen på tusentals arbetarekvinnor. Och nu börjar det gå upp för dem att en genom kommunen ordnad livsmedelsförsäljning lägger ett väl behövt band på alla de profithungliga jobbaretressena. Dessa oblyga jobbare och mellanhänder, som på det mest skandalösa sätt visat hur föga de bry sig ifall "det svenska folket", d. v. s. vi alla som bo i landet, ha något ha något att äta eller ej.

Skarp kontroll över hela vår livsmedelsförsäljning och en orubblig, fast vilja från de socialdemokratiska kvinnornas sida kräves för att få denna för kvinnornas ekonomi så viktiga fråga löst efter våra linjer!

Därför säga vi också:

"Engroshandeln med, och den obligatoriska besiktningen av kött och fisk organiseras i samband med inrättandet av offentliga kreatursmarknader, slakthus, fisk- och saluhallar. Mjölkdistributionen övertages av kommunen."

I samband härmed ber jag att få erinra om huru särskilt i Stockholm man från högerhåll gjort allt för att motarbeta just dessa principer. Huru man sökt misskreditera slakthuset och ställa allt, som åtgjorts från kommunalt håll, från vår och vänsterns sida inom stadsfullmäktige, i så dåliga dagar som möjligt och ej dragit sig för att direkt skada all kommunal verksamhet.

"I största möjliga utsträckning träder kommunen i direkt förbindelse med producenterna och försäljer varorna till självkostnadspris. Härvid söker kommunen samarbeta såväl med konsumenternas kooperationsföretag som med producenternas kooperativa sammanslutningar."

Detta är en mycket viktig passus i vårt kommunalprogram, ty det slår fast att kommunerna och de kooperati-

va produktions- och konsumtionsföreningarna skola arbeta gemensamt.

Med ett över hela landet spänt nät av kommuner, som arbeta hand i hand med kooperationen, skulle oerhört mycket kunna göras, till fromma för hela vår hemekonomi.

Ett gammalt ordstäv säger: "Nöden driver hund i band" — och vi kunna säga: "Nöden har drivit kvinnorna in i kooperationen — de höga livsmedelspriserna ha tvungit dem att förstå kooperationsens oerhörda betydelse för arbetarehemmens ekonomi.

"Offentliga badhus, lek- och idrottsplatser anläggas.

Väntrum vid hamnar och liknande arbetsplatser inrättas."

Huru enkla stå ej stroferna där, men vilket arbete har det ej kostat våra representanter, att i någon mån få dem realiserade!

"Till kvinnornas och det nya släktets skydd och vård inrättas barnbördshus samt hem för mödrar före och efter förlossningen.

Kommunala byråer för tillvaratagande av mödrars och barns rätt. Genom understöd, där så kräves, sättas mödrarna i stånd att själva amma sina barn. Obligatorisk läkarevård av alla barn under första levnadsåret. Genom kommunala "mjölkdroppar", barnkrubbor samt obligatorisk bespisning av undernärda barn övervaka kommunerna det uppväxande släktets hälsovård.

Kolonier på landet för svaga barn.

Stark utsträckning av barnavårds- och fosterbarnsmyndigheternas befogenhet."

Låt oss litet närmare uppehålla oss vid just denna del av punkt VI.

Om någonsin borde väl kvinnorna härvidlag uppskatta våra krav.

Huru många olyckliga, hemlösa stackars mödrar finnes det ej, som efter att ha lämnat barnbördshuset, kastas vind för våg. Och detta ej blott de ogifta mödrarna. Ånej, mången olycklig arbetarehustru har fått pröva hela bitterheten att stå där utan skydd för sig och barnet. Det är vår skyldighet, vi alla, som förstå deras nöd, att göra vad i vår förmåga står för att hjälpa dem. Och vi kunna det, om vi utan tvekan slå vakt kring vårt kommunala krav på skydd för mor och barn i sådana fall. Men av lika stor betydelse är vår fordran på skydd för barnen. De kommunala "mjölkdropparna" äro rent oundgängliga. Jag törs ej ens tänka på hur

us el den mjölk mången gång är, som ges åt fattigmans barn — och det är ju just för dessa våra "mjölkdroppar" äro till.

Vårt krav på sunda, hygieniska barnkrubbor är lika berättigat. Här skulle oerhört mycket mera kunna göras om blott kvinnorna själva ville på allvar ta itu med lösningen.

Vi veta huru välbehövliga dessa barnkrubbor äro för alla dem som ha arbete utom hemmet och ej ha någon pålitlig som kan ta vård om barnen.

Likaså ha vi den fria barnbespisningen på vårt program. Denna nagel i ögat på högern, som far ut i de skymfligaste utgjutelser mot arbetarna — som ej själva kunna försörja sina barn.

Långt innan vi här i Sverige (tack vare den 100- och senare den 40-gradiga fyrskalan) kunnat genomdriva den fria skolbespisningen för de mest behövande — hade man i Norge haft fri bespisning i kommuneskolorne, utan alla de småaktiga och kitsliga bestämmelser man här velat införa.

Tack vare högern har gång på gång försök gjorts att ännu mera kringskära den redan så begränsade barnbespisningen — och vi måste sannerligen vara på vår vakt, om man ej från det hållet skall nå sitt mål.

Det tusentals undernärda folkskolebarnen, bara i Stockholm, borde sannerligen vara en sporre för våra socialdemokratiska kvinnor, som dreve dem fram till valurnorna.

Lika viktigt är vårt krav på en skärpt barnavårds- och fosterbarnskontroll.

Här ha vi ett av de mörkaste bladen i barnens pinohistoria — och aldrig blir där ordning och reda förrän kvinnorna själva förstå sin enkla plikt och kräva större inflytande när det gäller denna kontroll.

Då jag satt med i styrelsen för Katarina arbetsstuga fick jag tillfälle att mången gång lära känna eländet i de uslaste hemmen — och med egna ögon se barnens namnlösa elände. Men jag fick också lära känna överklassdamernas småsinne och oförståelse inför "den sociala frågan" — och just därför vet jag, att skall någon bättring ske — så måste de socialdemokratiska kvinnorna själva lägga manken till vid de kommunala valen — för att få in dugande och pålitligt folk i stadsfullmäktige.

Vidare heter det:

"Rikligt understöd åt sjukkaserverksamheten."

Ja, den frågan ligger ju klar för alla. Nyttan av sjukkaserverksamheten förstår var och en som själv varit sjuk eller haft anhöriga som varit det. Som slutpunkt står:

"Nykterhetsrörelsen understödes."

Ja, om något är av nöden, så är det att full och hel förståelse vinnes för detta krav.

Allt är lönlöst om vi ej kunna få hejd på rusdryckernas härjningar.

Och det är rent ofattligt huru någon, som känner den oerhörda fördelse som superiet åstadkommer — just ibland arbetarna — kan motsätta sig åtgärder som skydda för detta elände.

Med naturnödvändighet bli härjningarna större i arbetarehemmen än inom de burgna hemmen.

Arbetarna bo trångt och kunna ej ha tillfälle till så sund föda och nödig vila som de andra, och av det skälet bli spritens verkningar desto mera nedbrytande just för dem. Dessutom, om en "överklassare" super sig full — slipper man att ha honom inför sig. Han kan sova ruset av sig i ett annat rum än familjens sovrum.

Men om en arbetare super sig full förpestas hela hemmet; ty i vanliga fall har man blott ett rum och kök till sin disposition! Det är också något att tänka på.

I denna fråga stå ännu massor av arbetarekvinnor oförstående — för att ej tala om de män, som, glömska av sina skyldigheter mot sin klass, röstat med högern för att bevara den kära, kära "supfriheten".

Kom ihåg, att intet ödelägger kropp och själ så som alkoholmissbruket.

Kom ihåg de tusen sinom tusen proletärhem, som ödelagts av mannens kärlek till litern!

Och gör bruk av Er rösträtt för att frälsa edra barn!

Kata D—m.

Anna Lindhagen,

som för någon tid sedan genomgått en svårare operation, befinner sig nu på bättringsvägen, varför Morgonbris' läsare snart åter få gädja sig åt hennes värdefulla penna.

Till våra illustrationer.

John Constable är en stor engelsk landskapsmålare (född 1776, död 1837), som älskade den oförfälskade naturen varmt och entusiastiskt. För honom blev den majestätisk och härlig utan att hans pensel vid dess återgivande på duken urartade till förkonstling. Han var också en frisk, kraftig kolorist, ej rädd att ge landskapet de bjärta, starka färger det i verkligheten har.

Nationalgalleriet i London äger femton av hans verk. Ett av dessa är den i Morgonbris reproducerade Bondgårdens dalen — målarens fädernehem.

Det är en lantlig tavla i klart ljus, rik på allehanda idylliska detaljer, dekorativ som en teaterfond, men badande i sommardagens rena luft och glänsande belysning.

Isak Levitan, av vars konstnärshand återges Vårbrytning å Morgonbris' första sida, föddes, som framgår av namnet, av judiska föräldrar, 1861. Dog 1900. Alltså blott 39-årig.

Levitan är den förste store ryske landskapsmålaren. Han har givit det ryska landskapet en så att säga nationell riktning genom att vänja blicken vid landets egen natur, den torftiga, fattiga och nästan ökenartade naturen i mellersta Ryssland. Med djup känslighet har han framlockat okända stämningar ur dessa dystra stepper med sina skira björkar.

Jacob Maris var äldst av tre söner till en typograf, från Polen invandrad till Holland. Jacob, som föddes i Haag den 25 aug. 1837 och dog i Karlsbad 1899, åtnjöt först undervisning vid akademien i Antwerpen, studerade därefter i Tyskland, Schweiz och Frankrike. Efter belägringen och kommunen 1871 återvände han till Holland och Haag.

Jacob Maris är först och sist vad man kallar en målare. Han är av de stora holländarnas släkte och, allt under det han behåller sin nationella självständighet, besläktad med de franska romantikerna eller naturalisterna.

Till Jacob Maris' båda bröder, som också blevo lysande stjärnor på konstens himmel, skola vi med omnämnande och reproduktioner framdeles återkomma i Morgonbris.

Morgonbris majnummer

utkommer med ett värdefullt och omväxlande innehåll, och uppmana vi våra klubbar och kommissionärer att i god tid insända rekvisitioner.

"Det vill jag endast säga er, att de bästa patrioterna äro de, som efter 20 månaders krig vilja kläda skott för folkens upplysning och för att få slut på kriget."

Haase i tyska riksdagen.

Huslig ekonomi.

Socialstyrelsen avger förslag och avstyrker obligatorisk utbildning.

Den diskussion, som av C. S. öppnats i fråga om framställda förslag att göra eventuellt beslutad undervisning i huslig ekonomi obligatorisk, har riktat en välbehörlig uppmärksamhet åt hela denna fråga. Även om en smula missförstånd och misstro till våra avsikter ej kunnat undvikas komma till synes, ja, man har t. o. m. behagat tro att C. S. vore motståndare till allt vad undervisning i huslig ekonomi heter, därför att vi sagt bestämt ifrån om olämpligheten av att göra denna undervisning obligatorisk, så tro vi dock att den diskussion som förts endast varit till nytta, ehuru vi naturligtvis ej kunna göra anspråk på att ha lyckats övertyga de trogna anhängarna av den obligatoriska linjen.

Det skulle t. ex. vara åtskilligt att svara på hr Zanders sista debattinlägg i Soc.-Dem., men då en diskussion i den riktningen i frågans n. v. läge kan anses fullständigt överflödigt avstå vi, då frågan genom socialstyrelsens förslag kommit i ett nytt, lyckligare läge, som möjligen skall kunna ena stridande meningar.

Så mycket mer kan C. S. med uppriktig glädje hälsa socialstyrelsens utlåtande till k. m. t. i denna fråga, som de synpunkter, vilka lågo till grund för den vid de soc.-dem. kvinnornas möte den 10 febr. antagna resolutionen, äro tillgodosedda i detta förslag.

De förslag, som socialstyrelsen yttrat sig om, äro dels från centralstyrelsen för Svenska skolkökslärarinnornas förening, dels från fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och från flera styrelser för lokalavdelningar av Moderata kvinnoförbundet.

Av dessa förslag är Moderata kvinnoförbundets för 3 månaders obligatorisk undervisning, fackskolan i Uppsala uttalar sig även för obligatorisk undervisning, men föreslår alternativt frivillig, varemot styrelsen för skolkökslärarinnornas förening föreslår undervisningen frivillig vid särskilda skolor med 12—24 elever och vad som icke är minst viktigt: understöd åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid dessa skolor.

Härom säger nu socialstyrelsen:

Den under de senare decennierna pågående industriella utvecklingen i vårt land har inom de flesta samhällsgrupper så gott som fullständigt omlagt såväl hemmens ekonomi som deras arbetsmetoder. Behovet av arbetskraft inom hemmet har väsentligen minskats, icke blott därför att en stor del av det arbete, som förr utfördes i hemmen, nu överflyttats på fabriker, utan även därigenom, att de moderna tekniska hjälpmedlen även på hemmets område utövat sitt inflytande och minskat behovet av sådant arbete, som måste utföras för hand. Det sålunda minskade och till sina metoder omlagda husliga arbetet ansågs till en början fordra föga eller ingen yrkesskicklighet, och kom detsamma till följd härav att jämfärlas med de s. k. olärda arbeten, som ej fordra

MATHILDA PERSSON,

hustru till riksdagsmannen och Murareförbundets ordförande, Nils Persson, har blivit invald som ledamot i Malmö stadsfullmäktige.

Vi gratulera och önska god fortsättning.

någon utbildning. Helt naturligt har denna omständighet menligt inverkat såväl på det husliga arbetets anseende som på dess utövers skicklighet.

De minskade kunskaperna i husligt arbete måste även i ej oväsentlig grad tillskrivas de betydligt större krav, som det nutida livet ställer även på flickornas utbildning och som under uppväxtåren taga deras tid så hårt i anspråk, att hemmen ofta även där dessa äro fullt skickade därtill, ej ha tillfälle att bibringa dem de husmoderliga kunskaperna.

Den utveckling, vårt samhällsliv tagit och av allt att döma fortfarande kommer att taga, gör det i de allra flesta fall till en lika bjudande plikt för flickan som för gossen att så fort som möjligt kunna försörja sig själv, och det är vid sådant förhållande klart, att hennes huvudintresse redan därigenom skall läggas på den uppgift, som är henne närmast, d. v. s. förvärsarbetet, alldeles fränsett det faktum, att hon i regel ej räknar husmoderns uppgift som något yrke, för vilket vissa kunskaper och färdigheter äro nödvändiga.

Otvivelaktigt har utvecklingen här gått den rätta vägen, då staten börjat med att understödja lärarinneutbildningen och sedermera lagt grunden för fortsatt utbildning genom att införa ämnet i barnskolan. Men härmed är blott ett första steg taget till att höja den husmoderliga färdigheten i vårt land.

Frågan sammanhänger (kurs. av oss) intimt med den allmer framträdande strävan att giva landets ungdom, utöver den grundläggande allmänutbildningen, en förvars och ens speciella levnadsbana direkt lämpad yrkesutbildning (kurs. av oss).

I fråga om huruvida yrkesutbildningen bör vara obligatorisk eller frivillig förutsätter socialstyrelsen, att den obligatoriska linjen torde ha rätt allmänna sympatier och säger:

”Det ligger utan tvivel någonting tilltalande däruti, att en utbildning av ifrågasatt slag skulle utgöra ett led i den med-

borgerliga utbildning, som staten har rätt att fordra och som den därför erbjuder kostnadsfritt.”

Styrelsen anser vidare, att ”alla strävanden till obligatorisk förundervisning i husligt arbete böra stödjas”, men

”Att åter redan nu — såsom fackskolans styrelse ifrågasatt — taga steget fullt ut till en obligatorisk yrkesutbildning för husmödrar utan samband med folkundervisningens höjande i övrigt eller innan man ens varit i tillfälle att pröva resultaten av en mindre omfattande obligatorisk förutbildning inom det husliga arbetsområdet, synes socialstyrelsen vara att gå händelserna i förväg. Uppenbart är också, att en lösning efter den obligatoriska linjen av olika skäl innebär många svårigheter, framförallt av ekonomisk art, och icke kan ifrågasättas förrän efter ingående och tidsödande utredningar.

Den närmaste uppgiften skulle sålunda enligt styrelsens mening böra bli att genom lämpligen avvägda bidrag från statens sida söka åstadkomma ett system av frivilligt upprättade skolor, där den kvinnliga ungdomen i städer och liknande samhällen kunde erhålla utbildning å det husliga området. Då emellertid denna undervisning, enligt vad styrelsen redan framhållit, måste avse en verklig yrkesutbildning, böra med statsbidragens tillgodonjutande förknippas sådana villkor ifråga om undervisningsplan, läro- och inträdesålder m. m., att just denna yrkessynpunkt blir bestämmande ifråga om det praktiska anordnandet av ifrågasatt skolor. I anslutning till denna principiella uppfattning vill styrelsen också härmed för eders kungl. maj:t framlägga nedanstående förslag till grunder för statens understödande av yrkesskolor för beredande av husmodersutbildning åt den kvinnliga ungdomen i städer, köpingar och industrisamhällen ävensom till de villkor ifråga om skolornas organisation m. m., som böra utformas för statsbidragets tillgodonjutande. Vid uppgörande av detta förslag har styrelsen i väsentliga delar anslutit sig till de synpunkter, som härutinnan framförts i ovannämnda framställningar av styrelserna för svenska skolkökslärarinnornas förening och fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Vad först utbildningens omfattning beträffar, synes en dylik yrkeskurs för husmödrar böra omfatta övningar och undervisning i följande ämnen:

I. Praktisk undervisning.

- matlagning, bakning, tillvaratagandet av slakt i den utsträckning, det låter sig göra;
- konservering av såväl animaliska som vegetabiliska födoämnen;
- tvätt och städning samt övriga rengöringsarbeten;
- sömnad av linne och barnkläder och om möjligt något klädsömnad;
- barnavård.

II. Teoretisk undervisning.

- närings- och födoämneslära;
- enkel bokföring och beräkning av hushållsutgifter lämpade efter olika inkomst-belopp;
- hälso- och sjukvårdslära (med demonstrationer och övningar);
- spädbarnsvård och barnuppfostran;
- medborgarkunskap.

Socialstyrelsen, som enligt vad redan tidigare framhållits anser det vara av vikt, att den här föreslagna typen av husmodersskolor bestämt markeras som yrkesskolor till skillnad från de av folkundervisningskommittén föreslagna yrkesfortsättningskolorna för flickor, vill för sin del föreslå, att inträdesåldern här liksom vid lanthushållsskolorna sättes till fyllda 16 år.

Då, såsom styrelsen upprepade gånger framhållit, här avses en verklig yrkesutbildning, lär det icke vara tillrädligt att låta kursernas varaktighet understiga ett år (11 månaders effektiv undervisning). Erfaren-

heten har nämligen givit vid handen; att för flickor med endast folkskolebildning en kurs av sådan varaktighet är nödvändig för bringandet av en allsidig utbildning, något som jämväl framhålls i skolkökslärarinnornas förslag i ämnet.

Med ett system av yrkeshusmodersskolor i enlighet med här avgivna förslag, med låga eller inga avgifter och möjlighet för mindre bemedlade elever att erhålla studieunderstöd, skulle nu möjlighet givas den kvinnliga ungdomen inom städer, köpingar och industrisamhällen att få en verkligt effektiv yrkesutbildning. Dessa skolor skulle emellertid icke blott giva tillfälle för ett stort antal kvinnor att erhålla en praktisk och allsidig husmodersutbildning, utan de skulle dessutom kunna bli en sorts centraler, vid vilka specialkurser för fortsatt yrkesutbildning på det husliga området lätteligen kunde anordnas, ävensom aftonkurser för fabriksarbeterskor och sådana kontors- och affärsbiträden m. m., för vilka det är en ekonomisk omöjlighet att avstå ett år till sådan utbildning. Den här föreslagna ettåriga utbildningen representerar det mått av kunskap, som behöves för en något så när allsidig husmodersutbildning för den blivande husmodern eller för den, som skall förtjäna sitt uppehälle som tjänarinna eller hushållsbiträde. Men det bör på detta område liksom i de flesta andra yrken finnas möjligheter till specialisering, som giver sina utövare större möjligheter till bättre förtjänst, men som också fordrar större yrkesskicklighet. En kokerska, en kammarjungfru, en strykerska, en bagerska, en barnsköterska o. s. v. behöver specialutbildning utöver vad den allmänna husmodersutbildningen giver. Vid yrkeshusmodersskolor i andra länder har man också anordnat dylika specialkurser för längre eller kortare tid, såsom dags- eller aftonkurser allt efter behovet på platsen. Elev kan genomgå den allmänna kursen, komma ut i arbete och komma tillbaka både en och två gånger för genomgående av specialkurser. Dylika kurser kunna anordnas så, att de kunna genomgå under kort sammanhängande tid eller utsträckas på längre tid med arbete en dag, en afton eller några timmar pr vecka. Det är intet tvivel om, att en praktiskt ordnad specialutbildning skall bli till stor nytta samt jämväl verka höjande på det husliga arbetets sociala anseende och därmed också locka in en hel del goda krafter på detta område, som nu i stället anse sig hava en bättre social ställning, såsom telefonister, bodbiträden, kontorister o. s. v.

Först är att märka att socialstyrelsen bestämt skiljer på förundervisning och yrkesundervisning, och i avseende å denna förundervisning har ju ingen röst höjts emot obligatorisk sådan genom skolköken. Det är då det blir fråga om en därutöver gående undervisning, som meningarna varit delade, huruvida denna borde vara obligatorisk eller frivillig, likaså i framhållandet av sammanhanget mellan den föreslagna utbildningen och valet av levnadsbana samt att om obligatorisk utbildning för husmödrar införas detta bör ske i "samband med folkundervisningens höjande i övrigt", synes socialstyrelsen fört fram frågan på ett vidare plan än senaste förslagsställare och motionärer, i det enl. detta förslag utbildningen skulle tillgodose såväl husmodersutbildning som yrkesutbildning för förvärvsarbete. Icke minst glädjande är att socialstyrelsen tagit hänsyn till ett från tjänarinnehåll, närmast genom Stockholms Tjänarinneförening, framställt önskemål om yrkesutbildning för unga kvinnor, som önska ägna sig åt husligt arbete.

Frågan.

*Kvällen är gnistrande kylig
och mörkret spinner sitt garn.*

— *Vid frusna rutor sitter
en mor med ett litet barn.*

— *»Å, mor, de stjärnorna klara,
säg, varför gnistra de så?*

Vad finnes långt där bortom?»

— *»Ja, det kan jag ej förstå...»*

— *»Säg, mor, bortom alla husen,
långt bortom gatorna här,*

*säg, lysa större stjärnor,
säg, är det varmare där?*

Å, säg, varför fryser rulan

*— din kind är så blå, så blå —
när få vi mat och bråsor?»*

— *»Mitt barn, o fråga ej så...»*

— *»O, mor — o, säg mor, du lilla
varför kom vi hit, vi två?»*

— *»Ja, barn — o, barn, du kära,
ack — kunde jag det förstå!»*

Ragnar Jändel.

Rosa Luxemburg fri.

Fredagen den 18 febr. öppnades fängelsets portar för Rosa Luxemburg, efter att ha varit friheten berövad ett år.

Vid fängelseporten hade mött upp en stor skara, som hälsade den avhållna kamraten och av riksdagsmännen Liebknecht och Hoffmann överräcktes till henne en bukett av röda tulpaner.

Det väntar henne säkert en uppgift nu i Tyskland, där friheten icke alltid för närvarande är detsamma som livet.

När allt kommer omkring så kanske vi alla, främjare av kvinnornas välfärd, skulle kunna komma överens om att det är en statsangelägenhet så god som någon att giva de unga kvinnorna, som äro hänvisade till att själva förtjäna sitt bröd, de bästa förutsättningar därtill, vare sig arbetet utföres inom ett hem eller ej, utan att därmed i någon mån kvinnans uppgift som husmoder förringas.

Och det må väl knappast förtänkas C. S. om vi i socialstyrelsens förslag se ett medgivande åt de praktiska synpunkternas likaberättigande med de rent fosterländska.

A. Ö.

Livets tragik.

En akt ur krigets drama
av Fredr. A.—t.

I varm kärlek till varandra och sina två barn framleva makarna sitt lyckliga familjeliv. Avskilda från den yttre världen, som alla lyckliga, märka de knappast huru oron och spänningen inför frågan: krig eller icke alltmera griper omkring sig bland stadens befolkning. Dock, vid allt vad tidningarna förtälja om kriget såsom blott varande en tidsfråga, vad ryktet man och man emellan än mer har sig bekant, får känslan av att något förfärligt uppstår mer och mer makt över den unga hustrun.

— Älskade, tröstar han henne, i våra dagar, i vår kultiverade tid, då rätten till livet alltmer står klar för var och en av folkens breda lager, är ett krig otänkbart. Om också i sista stund skall rättsbegreppet resa sig upp däremot, oeftergivligt krävande en fredlig uppgörelse. Tror du icke det? Jo, var viss därom, och ängslas nu icke mer, lilla Olga, för min skull. —

Några dagar ha gått, och i kretsen av sina vänner fira makarna med en enkel fest årsdagen av sitt bröllop. Man diskuterar då vid kaffet som ivrigast också utsikterna för och mot det hotande kriget, men, huru hopplös situationen än för tillfället synes dem, alla äro eniga däri, att ett krig måste stanna vid blotta tanken och hotet, då folkens vilja aldrig skulle gå med därpå. Dock, en av gästerna hyser icke denna mening.

— Förliten eder icke på denna s. k. folkvilja, eller den allmänna opinionen, mina vänner, säger han. Huru förnekar den icke i morgon vad den velat i dag, ändock troende sig tjäna samma krav, samma rätt! Huru underligt! Finnes väl många ibland oss, som icke ville ha tiden annorlunda, världen styrd på ett bättre sätt, och ändå: är den ej som den är? Länkas icke dess öden till en kedja som, vad tiden går, allt starkare binder oss vid det ont är, bringar den oskyldige att lida mest? Varför? Tyd mig den gåtan.

— Därför, svarar honom värden, att det onda, allt medan det växer till, slutligen måste förgöra sig självt. Endast det som vårt oförgängliga samvete bjuder kan förbliva genom tiderna; endast det!

Gästen svarar:

— Ja, så svarar du, det är din tro, Ivar — tills en dag även för dig allt kan ramla samman. Men kanske, kanske ändå att i dina ord skymtar något av Livets förborgade sanning?

Festen fortgår och en av de närvarande talar för makarnas framtida lycka och välgång, då — portvakten meddelar att kungörelsen om krigsförklaring och inkallelse under fanorna blivit uppsatt på husets port. Ett budskap, som likt en förlamande blixt slår ned bland de församlade gästerna. Glädjen bytes i allvar och under tystnad bryta de upp.

Ensam med maken och barnen, tillintetgjord av sorg, sluter hon honom intill sig, som ville hon icke mera giva honom fri.

— Ser du nu ändå, ser du!

— Ja, älskade, svarar han, jag ser! Ser, att vår, människornas, innersta vilja icke än är våra handlingars lag. Icke än — när skall den dagen gry över jorden? — — —

John Constable: BONDGÅRDEN I DALEN.

Hälv omedveten om vad hon företager sig söker hon sedan under nattens långa timmar ordna för hans utrustning, allt medan hon stundvis försjunker i stum och stirrande viljelöshet.

Stående vid fönstret, genom vilket månskennets ljus flödar in, yttrar han i resignerad, hopplöst undergiven ton:

— Vilken ousäglig stillhet och ro i naturen — och bland oss människor kamp och lidande blott!

Och så gryr då till sist än en dag bakom fönstrens nerdragna gardiner och kastar sitt rosiga morgonljus över tvänne människobarn, ännu i drömmarnas bröllopgårdar slutna i varandras armar. Drömmarnas saliga nejder, fjärran från tidens mörker och sorg. — — —

Dagen går in, den fruktade, svåra dagen. Han överlämnar sin tjänst i banken till en äldre kamrat och drager ut. Viftande från fönstret sänder hon den i ledet borttågande sin sista hälsning — sjunker därpå samman i tröstlös smärta — — och kyrkornas klockor ringa, icke frid, hopp, kärlek och liv. Strid, förfäran och död, så ringa de nu alla, i en enda svävande, vemodig ton, liksom tolkande ett lidande människohjärtas ve.

Dagarna gå, och oviss om hans öde och utan ett brev ifrån honom (detta förkommer under vägen) lever hon sedan i ständig ångest, bävande var gång postbudet går in genom husets port, lättad då han på nytt går ut, hennes dörr förbi. Hon kan då ännu hoppas. I nattens drömmar ser hon honom döende på slagfältet, vaknar vid att höra honom anropa henne om hjälp i sina plågor. — "Död!" skall väl nästa post meddela henne.

Direktören för banken, en man på femtio-

talet, har däremot aldrig trott på fredstankens verklighet. Som rik man ser han i penningen den enda verklighet som existerar. Den makt, för vilket allt, som han yttrar sig, är till och allt måste tjäna — även kriget. Denna hans uppfattning blir även den grund på vilken den kvarvarande bankstyrelsens förhandlingar upptagas och då bland annat beslutas att tills vidare inga som helst utbetalningar av banken komma att göras. Och han avslutar sammanträdet med orden:

— Kriget, mina herrar, huru olyckligt det än kan synas, är en kapitalets nödvändiggjorda konsolidering innan en utjämning i folkens ekonomiska existens till sist gjort penningen värdelös.

Den i kriget bortavarande tjänstemannens på banken insatta lilla kapital, varav familjen nu skulle leva, utgår således ej heller det till de hemmavarande. Hans fullmakt, den hustrun företer, böner eller tårar hjälpa icke här — vi äga tyvärr ingen rätt till utbetalningar — är det ständiga svar hon mottager i banken. Armod och umbäranden öka därför familjens lidanden, delar av bohaget måste försäljas och välvilliga människor träda emellan.

Direktören, som före den unga fruns giftermål förgäves förklarat henne sin kärlek, och ännu älskar henne, erbjuder sig då att vilja hjälpa, i tanke att därmed kunna vinna henne, och i sin nöd mottager hon tacksam de pengar och råd han vid sina täta besök giver henne. Förlitande på penningens makt även över hjärtan, uppfattar direktören den rörande tacksamhet hon härför bevisar honom som att hans kärlek nu börjar finna gensvar, då däremot gåvorna av henne mottagas för

vad de synas henne vara: givna av medkänsla inför olyckan.

Någon tid har gått, och hennes onda aningar ha till en del besannats: mannen hemkommer som invalid, förlamad och med ena armen borta, oförmögen till allt. Av tvänne bärare lyftes han ur bilen och föres upp till bostaden. Den bittra besvikelse han läser i hennes drag medan hustrun ett ögonblick förblir orörlig inför åsynen av hans eländiga tillstånd, går honom djupt till sinnes, etsar sig fast där, kommer branden som kriget tänt i hans själ att hastigare gripa omkring sig. Men blott för ett ögonblick — och så finner hon då på nytt, som alltid förr, tröst och mod invid hans hjärta.

Uppfylld av oro för de sinas existens, önskar han att dagen därpå se sin bok med banken.

— Intet uttaget?

Hon omtalar då förhållandet härmed och huru direktören i sin stora godhet hjälpt och bistått dem.

— Han, han hjälpa! Nej, omöjligt, därtill känner jag honom för väl!

— Jo, älskade, du vet icke huru god han varit emot oss, så god, att vi aldrig nog kunna tacka honom.

Med blickar, som sökte han skåda hennes innersta, betraktar han henne, då hon med hängiven värme yttrar de orden.

— Aldrig kunna vedergälla, säger du, nej, det är sant, Olga, det kan jag icke mera nu. Men varför giver han oss då, han, som icke kan ge utan att taga!

— Därför, att han har medlidande med oss, att han är en god människa!

— Ack, älskade, han är icke den gode du tror.

Hon svarar:

— Du gör honom orätt, mycket orätt, med dina ord, Ivar. Så skulle du icke säga, om du rätt lärde känna honom.

Beroendet av direktören, bristen i hemmet, hans egen hjälplöshet, giva dock allt en ökad näring åt den smärtande känslan att ingenting betyda i livet, och under det att hans tankar ständigt söka finna motivet till direktörens givmildhet och hennes hängivna ord om honom allt starkare genljuda för hans själ tillväxer också tron, att han heller aldrig mer skulle kunna fylla platsen i ett älskande hjärta, krävande livets fullhet.

Ensamhetens fruktan tar honom fången och endast vissheten att kärleken stiger ur ett hjärtas tacksamhet, dess längtan efter befrielse ur timlig nöd, blir det, varur han kan vinna förklaringen till direktörens handlingssätt, för vilket löftet om lönen av hennes kärlek gömmes i orden: "aldrig kunna tacka honom nog".

— Nej, säger han sig åter och åter, män sådana som jag nu är, älskas icke av någon kvinna. Ack, är jag icke redan död, då kärleken blott nu kan ge mig liv. Skall jag icke glömmas som de döda? Nej, mitt liv slutade med skottet därborta i underjordens fasor, dem ingen någonsin skall skildra. — Det var således allt, allt!

Det första hon öppet märkte av vad som på detta sätt försiggick i makens hjärta var några ord han yttrade till barnen och dem hon osedd åhör:

— Kära barn, tycka ni mycket synd om far nu? Stackars lilla mamma, som ingen hjälpa

och glädje har av far mera. Huru skall hon kunna tycka om pappa som förr?

Djupt rörd av hans ord kastar hon sig då ner vid hans stol, i tårar bedyrande sin kärlek.

— Dig, och endast dig, Ivar, är det jag älskar, din själ, ditt jag, som oskadat givits mig åter!

— Ack nej, min vän, blott medlidande och moderlig ömhet är nu det du tror vara kärlek; själ utan kropp är ej nog för kärleken. Älska mig — en spillra, en skugga av vad jag varit. Ack nej, det är omöjligt, omöjligt! Och smekande hennes kinder och hår skådar hans fantasi den unga kvinnan sluten i den ståtliga, kraftfulle direktörens famn, lycklig liksom barnen i en bättre, ljusare tillvaro, än den vid hans sida nu.

Vid sitt besök beklagar honom direktören hans oblida öde.

— Ja, som direktören ser, är min tjänstemannabana nu för alltid stäckt. Drömmen om lycka och framtid för dem jag älskar, blir ej mera någon verklighet, det är det bittraste av allt. Jag kan blott tacka direktören för all den godhet som bevisats dem, ty knappast torde väl mitt lilla kapital längre räcka till att ersätta alla direktörens utgifter.

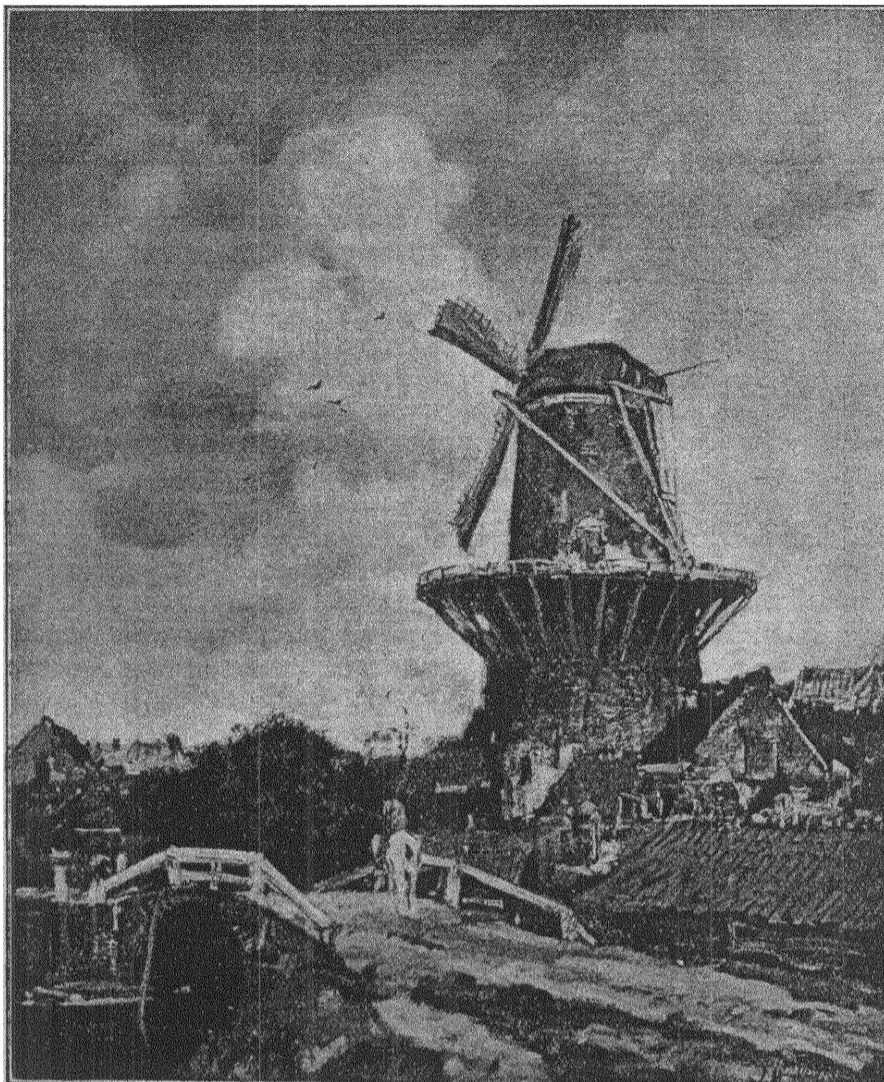
— Å, sörj icke för eder familj, den skall jag icke taga min hand ifrån, och eder skuld bli vi nog alltid sedermera i tillfälle att ordna. I samråd med eder fru, för vilkens svåra lott jag hyser det uppriktigaste deltagande, och som jag fruktar blir hennes känsliga sinne för tung, vill jag på bästa sätt ordna för eder alla.

’Blir henne för tung.’ Ack, hur rätt har han icke, och huru räknar han icke härmed för att till sist nå målet: hennes hjärtas tillgivenhet, att i hennes ynnest ernå vederlag för allt. Å, huru väl förstår jag ej hans hjärtas förborgade avsikt. Och, seende dem lyckliga samtala med varandra i rummet intill, den öppna hjärtlighet, varmed hustrun bemöter direktören, huru uppfyller honom ej detta med den bittert vemodsfulla tanken:

— Ja, kan det också annorlunda vara? Hon ung och varm och god, med begär och rätt till lyckan i livet, barnens lycka. Han rik, än i sin fulla kraft. Vad är väl jag? Skuggan som skymmer hennes lycka.

Och, sjukt som hans sinne är, huru ser han ej i det mesta av vad hon företager sig den bittra bekräftelsen härav: något ovanligt i hennes klädsel — för hans skull; går hon bort utan barnen — till hans möte; köper hon blommor hem — en gåva från honom...

Med smärta och oro ser hon hans krafter så småningom avtaga. Hans sinnestillstånd förändras. Intresset för omgivningen slappas. De sömnlösa, av ordlöst grubbel uppfyllda nätterna, komma allt oftare. Förstående hans tysta lidanden, bliva dock alla hennes kärleksbedyranden och omsorger mer och mer fruktlösa. Icke ens de avhållna barnen förmå längre skänka honom tröst, och allt deras tal om att när far var borta, lärde mamma dem att bedja för far i sin aftonbön, om far bara visste huru mamma längtade och huru ledsen mamma var att far aldrig mer skulle komma hem — detta deras tal lyssnar han ej mera till. Blott samvetsqualens frätande pina, minnets skräckfantomer, lever

Jacob Moris: KVARNEN.

Finnes du...

Finnes du, kvinna, med själ i släkt med min egen,
går du fördold i systrarnas gråa rad,
— djärvare brand i din själ och djärvare stegen,
sinnet och gången i släkt med en trotsig landsvägsballad?

Formas din dröm till dåd efter trotsiga lagar, som mannens,
lockar din själ något hav, där ej tändes en vänlig fyr.
Darrar din hand utav lust att gripa de frustande spanns
tömmar till färd mot vägarnas äventyr?

Systrarna dina med själar som knoppar om våren,
aldrig de kände blomningens rusiga glöd —
aldrig de värmts av den hemska glansen i såren,
ödet, det stora, ger oss till vårt dagliga bröd.

Går du fördold — träd fram ur ditt ensliga rike,
längta du måste till mig som min ande till din.
Kom, du min nattliga dröm, min längtans brud och min like!
Vig oss, du liv, till den rolösa vandrigen in.

(Ur JÄGARVISOR.)

GUSTAF JOHANSSON.

kvar i hans själs mörker. Endast som till hjälp att icke förgås, griper han nu efter hennes hand, ropar han hennes namn.

Ute med barnen i ett ärende, möter den unga frun direktören, som före avskedet yttar:

— Och så skulle vi väl ha rådgjort något om er mans tjänst i banken, huru ni vill förfara med hans pengar, huru framtiden bäst kunde ordnas för eder. — Och barnen, som just komma för att taga adjö, uppfatta blott de sista orden till modern:

— Alltså, vi träffas i morgon på mitt kontor.

Hon infinner sig på kontoret.

— Ja, som sagt, er mans ekonomiska ställning blir således hädanefter mycket klen, som alla de andras i samma belägenhet, och för egen del kan jag tyvärr intet vidare utverka för honom. Men, tar jag väl miste, Olga, om jag den senaste tiden tyckt mig märka att dina känslor för mig blivit varmare än förr, då du helt säkert har förstätt att de gåvor, du mottagit, givits dig av kärlek, för att jag ännu älskar dig, Olga, som fordom!

— Nej, det har jag icke förstätt, har ej kunnat tro så lågt om eder, att ni skulle velat draga nytta av en medmänniskas olycka!

— Jag har icke dragit någon nytta, men väl du, Olga! Har du männe betänkt din egen framtid? dina barns? Inser du icke, att din mans tid nu är ute, barnens däremot väntar dem? Och tror du icke, Olga, att han för deras skull åtminstone vore villig för skilsmässan? Eller anser du detta hans offer för stort?

Hon synes ett ögonblick vackla i sina känslor, borta i sina tankar. Så reser hon sig upp från stolen, upprörd av en inre strid:

— Å, Gud, jag börjar nu förstå meningen med allt detta förfärliga ni varit med om låta gå ut över oss och alla de andra! (Hon vacklar tillbaka med handen för pannan.) Å, jag förstår, jag förstår... Och detta är alltså villkoret för eder hjälp?

— Det är villkoret!

— Nej, och åter nej, utbrister hon. Jag kan det icke, det får icke ske! Det bleve hans död, ty med kärlekens slut är hans liv slut. Mitt liv är hans!

— Du älskar honom således ännu, Olga, trots hans elände, i trots av det öde du går emot?

— Ja, högre än allt annat på jorden, högre än mera nu, sedan ni lärt mig fatta vår olyckas hela förfärliga innebörd, och emedan det ödet, vid hans sida, dock är min enda lycka.

— Men icke dina barns, Olga. Betänk än en gång vad du nu har tagit ifrån dem!

Hon går, och med orden:

— Ack, beklagansvärda stackare! stänger direktören dörren efter henne.

Hemma — under detta hennes besök hos direktören — vaknar mannen för en stund ur sin dvala, ropande hennes namn.

Barnen skynda till:

— Mamma, har gått bort!

— Olga, Olga, hjälp mig, hjälp mig!

— Mamma har gått till farbror direktören — han ville det!

Då brister det sista inom honom, och i vanmäktig förtvivlans yttersta ansträngning tömmer han morfinflaskan — hjärtat får ro, för alltid. — Hans hjärta...

Tankar omkring kriget.

Ur den nyligen på Svenska Andelsförlaget utkomna boken *Krigskronika från Paris*, skriven av en från Finland på sin tid utvisad patriot Wentzel Hagelstam, som under sin landsflykt vistats 10 år i Paris, återge vi följande:

Svenskarna tro tyskarna vara ifråga om intelligens och kraft på alla områden starkast i förhållande till alla övriga folk, som förklaras vara mer eller mindre "degenererade". Tyskland skulle således representera den skapande kraften i högre grad än något annat land!

Vad ha tyskarna då skapat? Vad ha de uppfunnit? Säg mig det.

Intet svar.

Ha de uppfunnit ångmaskinen? Nej, ty den uppfanns av fransmannen Denis Papin och gjordes praktiskt användbar av engelsmännen Newcomen och Humphrey Potter. Och lokomotivet uppfanns av engelsmannen Stephenson, ångbåten av amerikanen Fulton. Ha tyskarna uppfunnit telegrafan? Nej, ty den uppfanns av dansken Ørsted och fulländades av amerikanen Morse. Telefonen skapades av skotten Graham Bell och Edison, den trådlösa telegrafan av italienaren Marconi. Inte ens symaskinen har en tysk äran av. En österrikisk skräddare hade fått tag i tråden, men trasslade bort den, och härvan reddes ut av amerikanerna Hunt och Singer.

Det där får man lära sig på skolbänken. Inte heller i de sista tidernas underverk ha tyskarna haft så mycket som ett finger med. Automobilerna och undervattensbåten äro i huvudsak fransmännens verk. Flygmaskinen är av amerikanskt och franskt ursprung. Zeppelinarna är blott en adoption av brasilianaren Santos Dumonts styrbara ballong.

Vad har det stora ädla kulturlandet Tyskland skapat?

Tjocka Bertha!

Under det senaste halvseklet har den kulturella utvecklingen i Tyskland varit tillbakasatt av krigsvetenskapen och den militära utbildningen. Men inte heller tidigare har den tyska kulturen i något avseende tagit ledningen. Den tyska konsten har stannat i skuggan av de franska, italienska, holländ-

Leende genom tårar, ty hon tänker på honom och barnen, som vänta, vandrar hon vägen hemåt.

Ute har det mörknat till kväll, till natten, som förestår...

ska och engelska mästerverken, som översvämma museerna i hela världen. Det är betecknande, att man utom Tyskland förgäves söker ett hus, byggt av en tysk arkitekt. Vilka praktfulla minnesmärken av fransk och italiensk arkitektur möta vi inte i Stockholm, medan där inte finnes ett spår av de "germanska brödernas" byggnadskonst! *

Inte heller på andra andliga områden ha väl impulserna från Tyskland varit mera fruktbarande än från England och Frankrike. De europeiska staternas inre politiska liv har gestaltat sig efter engelska och franska förebilder. Nationalekonomins grundlinjer, liksom parlamentarismens och socialismens förbrödringsteori ha utgått från England och levandegjorts i den franska republiken. Tyskland har aldrig varit de liberala idéernas uppfinnare eller banérförare. Såväl i politiken som på civilisationens tekniska områden ha tyskarna varit endast efterhärmarer — för att nå fram till sin berömda "organisation", som visserligen storartad i och för sig, icke är något fullgiltigt uttryck för en hög kultur, än mindre för genialitet eller skaparkraft.

*

Den berömde kirurgen professor Patrik Haglund har från två studieresor till det krigande Tyskland i Dagens Nyheter gjort en intressant skildring av dessa besök. Särskilt iögonfallande konstaterar prof. Haglund: den fruktansvärda invaliditeten samt, på senare tiden, krigströttheten. Angående de tyska kvinnorna, vilkas ställning under detta krig säkert i många avseenden undergått märkbara förändringar, skriver professor H.:

"Jag kan ej hjälpa att de tyska kvinnorna i all deras obstridliga förträfflighet alltid synts mig litet — o, förlåten mig, tyska väninnor! — löjligen i sitt rent av rörande "seende upp" till varje, även det obetydligaste karlkräk. Nu tycker jag att de fått något frimodigt, målmedvetet över sig; de ge ett intryck av medvetenhet om vad de i själva verket nu på alla områden betyda. De måste nu utföra mycket s. k. manligt arbete, och de fullgöra det med heder. Se blott på de kvinnor man överallt träffar på i manligt arbete, t. ex. som konduktörer och förare på spårvagnarna, huru utmärkt väl och framförallt angenämt de fylla sin uppgift, och huru ofantligt litet man saknar de manliga funktionärerna!"

* Förf. tar här alldeles fel: det finnes många och avskräckande exempel på tysk byggnadskonst i Stockholm. Red.

Arbetskvinnorna och moderskallet.

För förverkligandet av de samhälls-förhållanden, vartill socialismen strävar, fordras, att människomaterialet förädlas. Särskilt bör samhörighets-känsla och ansvarsmedvetande inplutas i de ungas sinnen. Ty för att ett gott förhållande skall kunna bli rådande bör samhällsmaskineriet fungera utan alltför mycket lagar och tvång. Det är därför nödvändigt att dess medlemmar veta och göra sin plikt samt i enighet samverka till samhällets utveckling.

Kvinnorna, som i hemmen skola lägga grunden till det uppväxande släktets uppfostran, hava sannerligen ett ansvarsfullt kall.

Fyller nu arbetarekvinnan detta kall på ett förståndigt och ur socialistisk synpunkt tillfredsställande sätt? Så lyckligt är nog inte förhållandet, att man kan säga att så är.

Kvinnorna förstå i de flesta fall ännu ej den allvarsamma uppgift som de med rätta borde fylla.

De som skola dana det nya släktet till aktning och kärlek för socialismens idéer, stå själva främmande för och i många fall fientliga mot densamma, beroende på att de blott läst eller hört förnedrande och lögnaktiga beskyllningar samt förvrängningar som motståndare till socialismen utsatt.

Betydelsen av kvinnornas förståelse och deltagande i arbetareklassens framåtsträvande är så stor, att den manar oss att ej förtrötta i arbetet på att intressera dem härför. Och trots att vi ofta mötas av slöhet och konservatism, få vi ej döma dem som varande omöjliga att ryckas upp ur sin slöhet. Vi få inte glömma bort att mycken ursäkt finns för våra klassistrars bristande intresse, beroende på, att de alltid varit förtryckta och bortvisade från deltagandet i de allmänna angelägenheterna. Och vi få därför tänka på att det är nästan orimligt begärt att de skola komma omedelbart och deltaga i arbetet för förverkligandet av idéerna i den nya samhällsläran.

Men vi få dock ej, fastän stora ursäkter finnas för deras efterblivenhet, bli så urskuldande att vi eftergiva kravet på, att de böra vakna och ställa sig solidariska med oss i kampen för bättre och lyckligare levnadsvillkor.

Rätten ha vi så tydlig och klar på vår sida, och så många grundliga skäl finnas som vi kunna framlägga för de motsträviga v a r f ö r de böra deltaga i våra strävanden, att det inte är möjligt annat än att vi skola så småningom vinna dem för vår sak. Det gäller

blott att få dem att lyssna till vad vi ha att säga dem.

Vi kunna bevisa dem att de ingalunda ha orsak att hålla fast vid det bestående, ty just de (arbetareklassens kvinnor) lida ju under de allra svåraste missförhållandena; de äro de mest förtryckta. Både den kristna religionen och det på densamma vilande samhället ha dömt dem till underdånighet och tystnad. Må de därför vakna och inse vad som både är deras bästa och dessutom deras plikt.

Det är ju framförallt önskvärt att arbetareklassens kvinnor veta detta vid den tid, då den allmänna rösträtten blir genomförd, så att de inte då i sitt oförstånd komma att vrida utvecklingens hjul baklänges.

De finnas, som anse det vara gott och väl att kvinnorna ej ha någon håg för de sociala och politiska spörsmålen. De tro sig däri se ett tecken på, att allt deras intresse upptages av hemmets och barnens vård. Och om de ogifta kvinnorna tros det väl, att de ideligen hålla på att utbilda sig i dessa ämnen för att bliva värdiga till sitt moderskall.

Detta är dock misstag i dubbel måtto. För det första kan den ej vara någon idealisk uppfostrarinna, som är alldeles okunnig och ointresserad av sådana förhållanden varav hemmet och dess medlemmars väl och ve mycket intimt äro beroende, och, vad värre är, dessutom fulla av en massa vanföreställningar, och som ej heller satt sig in uti samhällets beroende utav huru barnen fostras. För det andra: huru ansträngande den långa arbetsdagen för kvinnan än är, gives det nog rum för tankar och även litet tid för inhämtandet av kunskaper, om blott viljan därtill finnes. Men alltför ofta missbruka de unga kvinnorna sin frihet. Befatta de sig någon gång med läsning, läsa de i de flesta fall sådant, varav de ingen nytta ha.

Den, som skriver detta, har en gång haft anställning på ett av de större damskrädderierna i Stockholm, och hade där tillfälle att få en inblick i en hel del unga kvinnors intressesfärer.

Sömmerskorna behöva inte alltid hålla sina tankar bundna vid arbetet, utan kunna mången gång låta dem löpa fria, och de göra det också. Men innehållet i de livliga samtal som fördes dem emellan brukade just inte bära vittne om något djupare allvar eller någon högre tanke om moderskallet.

Försökte jag vid rasterna bedöma deras kulturnivå efter den lektyr de be-

stodo sig med, så blevo dessvärre inte mina tankar högre om deras andliga liv. Vad som lästes var St.-T., framförallt följetongsavdelningen. Endast i ett hörn av matsalen, där de manliga skraddarna hade sin plats, lästes Social-Demokraten.

Och jag rades för att kvinnorna på denna arbetsplats inte skilja sig från mängden av sina medsystrar genom dessa sina mindervärdiga intressen, utan att dessa nog gå igen litet varstans, även bland de gifta kvinnorna. Ty fastän det innerligt väl behövdes, genomgå dessa nog ingen förvandling eller förädling i och med att de gifta sig och bliva mödrar.

Ibland då jag satt i den stora arbetslokalen, omgiven av hundratals flickor, funderade jag på, vilka av dem som skulle kunna anses lämpliga för moderskallets höga uppgifter.

Utan undantag önskade nog alla att bli gifta, men jag tror inte många av dem tänkte på det ansvar de skulle ikläda sig, om de skulle komma att giva liv åt nya varelser.

De önskemål, som vi ur socialistisk synpunkt skulle vilja ställa på arbetareklassens mödrar kunde man väl inte hoppas att några av dem skulle fylla, såvida de inte komma att ändra sin uppfattning och börja odla sitt sjäsliv till det bättre. Men inte alla kunde heller anses som lämpliga enligt det nuvarande samhällets fordringar.

Mina kamrater kunde uppdelas i två stora huvudgrupper. Den ena gruppen bestod av de allvarliga, vilka oftast voro religiösa. Dessa skulle väl enligt vanlig uppfattning vara de som skulle lämpa sig för moderskallet, vad sinnesbeskaffenhet beträffar. Den andra gruppen inneslöt de ytliga och danslystna, vilka nog äro olämpliga till mödrar, från vilken sida man räknar. Men dessa ikläda sig tyvärr ofta den stora uppgiften redan innan de äro övertygade om att ha en man som delar ansvaret med dem.

Dessa båda grupper ha dock ett gemensamt, nämligen sin oförståelse och rädsla för socialismen; dock på olika grunder. De religiösa sky den på grund av att de ha den uppfattningen att det är en syndig och ond lära. Och de ytliga emedan de anse den vara tråkig, och dessutom tro det vara ofint att bekänna sig till den. Flickor av denna typ vilja gärna leva i den föreställningen att de äro litet för mer än vanligt arbetsfolk. Och de söka stundom, genom att bli bekanta med män ur de s. k. övre klasserna, en genväg till

Största lager av Nyheter

i fina och välgjorda **BARNKLÄDER** i alla storlekar för Gossar o. Flickor.

Fullständig

BARNEKIPERING fr. o. m. Huvudbonader, Underkläder o. Skodon.

Prima, reella varor. Billiga, bestämda priser.

PAUL U. BERGSTRÖMS A|B, 74 Drottninggatan 74

bättre levnadsförhållanden. Sådana experiment slå dock som bekant ofta mycket illa ut.

Ett tydligt bevis på hur stor skada det är för kvinnan att hon ej följt mannens exempel och organiserat sig, är ju, att hon i de flesta fall som yrkes-skicklig ej når upp till högre lön än att en lärpojke skulle anse den vara för liten för sig.

Jag har sett det antagandet göras att kvinnornas likgiltighet för att förbättra sina löner skulle bero på att de flesta inte med sitt yrke tänka sig behöva förtjäna sitt levebröd för hela livet, utan blott anse det såsom en provisorisk födkrok för den tid de vänta på att få tilltråda sitt rätta kall inom hemmet. Dessa antaganden äro nog i stort sett ganska riktiga.

De unga flickorna älska inte att se verkligheten sådan den är. De vilja varken tänka sig möjligheten av att få förbli ogifta eller att bliva det och ändå nödgas fortsätta med att arbeta i sitt yrke.

— Det går inte, det finnes ingen enighet och det är för många som slåss om platserna! äro vanligtvis de svar man får, då man uppmanar kvinnor att delta i kampen för bättre levnadsförhållanden.

När jag erhåller det första av dessa svar, brukar jag avvärpa framställningen av detsamma med den uppmaningen, att hon åtminstone för sin del borde upphöra att stå som en spärrhake eller att vara såsom ett släp för dem som verka för framåtskridande.

Det andra svaret, att det är för många som kämpa om platserna, är kinkigare att besvara. Ty det är ju alltför sant; och det kan nästan göra en själv hopplös och undrande, om det kommer från en moder till många barn, eller från en kvinna som anser sin rätta uppgift vara att bliva det.

Moderskallet har i litteraturen blivit rikligt omstrålat med en helig gloria, och det med rätta i de fall, då det fylles på ett värdigt sätt av allvarliga, ädla och goda kvinnor. — Andra ha ingen rätt till denna aktning.

Kärleken till barnen borde mana varje moder att bliva en ivrig anhängare av socialismen. Och det tycks att alla fattiga mödrars ansvar för barnen skulle bliva alltför tungt att bära, utan den tron och det hoppet, att livet skall komma att gestalta sig ljusare och bättre för dem, än vad det hitintills gjort för arbetets folk.

Elin Johansson.

I Värmland.

"Ack Värmland, du sköna", heter det ju. Redan från första stund fick jag tillfälle besanna den satsen, vilket gjorde att jag tvärt emot min egen beräkning, i bästa humör och kondition kom larvande efter apostlahästarna till Hannäs, $\frac{3}{4}$ mil bortom Kil. Skjutisen, som skulle hämta mig, hade stått inne på en gård och väntat mig och förmodligen stått kvar än, om han inte händelsevis fått höra att ett "resande fruntimmer" frågat efter vägen till Hannäs. I alla fall en härligt ren och slät väg, och inte så värst tung packning. Buskar, träd och ängar beklädda med årets första, skimrande rimfrost. Man skulle nästan kunnat gå huru långt som helst utan att tröttna. Men det var Hannäs det var fråga om. Vi ha där en av våra yngre ungdomsklubbar, ett 50—60-tal medlemmar. De tro på vår sak, och det behövs sannerligen i den jordmän de skola arbeta. Hannäs sågverk sysselsätter något 100-tal arbetare, en hel del småbönder (om självägande vet jag ej). Dessa anse sig kunna arbeta för en daglön av kr. 2: 50. Och de som ingen jord ha, kunna naturligtvis inte påräkna något mer. Vem som helst kan sätta sig in i huru det skall te sig på en sådan plats. Det kan då inte förvåna, om man just från dessa bönder får höra varningen: "Akta er, socialisterna vill bara ta eder jord".

Ungdomen arbetar emellertid käckt. Mötet var utlyst kl. 7 e. m. Vi började alltså $\frac{1}{2}$ 9 med fullsatt lokal, så gott som endast män. Mitt föredrag gällde "Arbetarekvinnan som medborgare". Innan jag slutat hade emellertid en hel del kvinnor från rummet invid smugit sig ut i lokalen.

Klubben hade möte efter föredraget och hade glädjen hälsa en hel del nya medlemmar välkomna, de flesta kvinnor. Betecknande för ungdomens intresse är att man just passade tillfället diskutera studiecirkelfrågan, och beslöt även, sedan undertecknad lämnat en del upplysningar om A. B. F., att bilda en studiecirkel. Klubben beslöt även hemtaga provnummer av och tillsätta kommissionär för "Morgonbris". Detta var lördagen den 30 okt.

Nästa dag och plats var Karlstad, där man sammankallat till konferens för att behandla frågan om bildande av distrikt. Det var sannerligen en högtidsdag för många. De långa avstånden gjorde säkert sitt till att man nu, när man äntligen råkats, inte ville släppa varann vind för våg igen. Konferensen avslöts med offentligt möte på kvällen med fullsatt lokal. Jag måste ge Karlstads-klubbisterna en komplimang för de förträffliga arrangemangen. Allt fick genom enkla medel en festlig prägel. Vi måste i allmänhet mer lägga an på att göra det trevligt och inbjudande vid våra möten. Vi be-

PHOSPHO-ENERGON-PILLER
FORORDAS AV LÄKARE
"vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet."
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

höva så väl använda varje medel, och detta är ett av de enklaste, att med litet grönt och kanske en flaggduk, lite musik, huru enkel som helst, låta vår publik känna sig i litet feststämning. Även Karlstadsklubben fick en del nya medlemmar.

Måndagen den 1 nov. gällde Slottsbron. Själva Folkets hus där vittnade om att det fanns en målmedveten organisation, och då kan man ha de bästa förhoppningar även när det gäller kvinnorna. De sveko heller inte. Lokalen var så gott som fullsatt. Klubb bildades och styrelse och kommissionär valdes. Folkets hus' lilla lokal skulle av klubben t. v. fritt få disponeras. Man kan ha de bästa förväntningar av Slottsbron.

Tisdagen den 2 nov. i Säffle. Jag har hört så mycket talas om Säffle, att där var jag riktigt säker på min sak, innan jag kom dit. Men när jag väl var där... Jag har inte sagt något åt Agda. Men jag har svårt att smälta, att du skickade mig dit mitt under hästmarknaden. Jag har inte haft en aning om att en hästmarknad kan vara något så allt dominerande. Det ljusa, glada, man får intryck av överallt i Värmland, det blir grått i Säffle, dels av sorg över att en plats, som kunde vara så vacker, så idyllisk, av uppkomlings- och storhetsvansinnet totalt fördärvas, dels ock av en känsla av vanmakt inför dessa ohyggliga 3—4-våningsbaracker, hopklämda på en liten fläck. Mötet på kvällen var i stil med det hela, inte fullt 20 personer, därav 1 kvinna. Själv var jag just inte bättre heller; jag tror nästan det syntes, att jag var ond, och det får man ju inte tillåta sig, även om man endast skulle få lokalvaktmästaren till publik.

Nästa plats Arvika. Var det tråkigt i Säffle, så var då Arvika solskenet. Det är så sällsynt att se en småstad, som inte med sina 10—15 gators storlek i stället på höjden försöker pampa upp sig till storstad. Ett vällyckat möte blev det också på kvällen, en oförglömmelig samvaro med klubbisterna,

Riks Liljeh. 16.
Allm. tel. 33 38.

**RÅGBRÖD
SIKTBRÖD**

1915 års

K R I G S B R Ö D

$\frac{1}{2}$ kg. 20 öre, $\frac{1}{4}$ kg. 38 öre.

LIMPOR & SPISBRÖD.

A.-B. Sannadals Brödfabrik,

Liljeholmen.

Etabl. 1878.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter.

Utför alla slags beställningar av

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billigaste priser.

som inte slutade ordentligt förrän vid 4-tiden på morgonen.

Den 4 nov. Åmot. Där hade blivit något missförstånd med lokalen; den var inte ledig, utan vi fingo en mindre, men den visade sig räcka till. De, som voro där, voro dock övertygade om att de skulle få en kvinnoklubb till stånd och en kommitté och kommissionär tillsattes.

Kom så Deje den 5 nov. Där var jag hemma från Karlstadsbesöket och visste, att en sedan storstrejken nedlagd klubb åter skulle stå upp. Det lyckades också att få så många intresserade kvar från det välbesökta mötet, att vi bildade Dejes Soc.-dem. Kvinnoklubb och valde styrelse och kommissionär för Morgonbris. Dejeklubben är jag lugn för, vår "lilla Lööv" satte som sin största ära att se den gå framåt.

Så hade vi lördag igen och då gällde det Persberg,* där vi ha en av våra bästa ungdomsorganisationer. Även där hade vi glädjen hälsa en ny klubb, inte så stor visserligen, men naggande god, och större blir den, det känner jag på mig.

Söndag e. m. skulle Lesjöfors besökas. Där fanns kvinnoklubb och den hade passat på och fått en paus under N. O. V:s möte på e. m. Mycket folk och jag tror säkert några nya medlemmar. Jag hann inte vänta och höra resultatet, utan måste genast efter föredraget åka till tåget för att hinna med till Storfors, som skulle ha kvällen.

En biltur till Folkets Hus på nära en halv timma backe upp och backe ner, och jag satt hela tiden i en stilla undran, om verkligen någon mer mänsklig varelse än vi i bilen skulle göra sig möda att knoga iväg till Folkets Hus. Men, kära Storforsare, förlåt att jag misskände er! Över halvbesatt salong och odelat intresse, som man f. ö. nästan alltid finner där man har de största svårigheterna att bekämpa. Bolaget äger här som överallt all mark. Med stor svårighet har det lyckats organisationen att av en privat person få en backe alldeles invid skogen, det härligaste läge ur skönhets synpunkt, men över en halv mil (om jag minns rätt) från station och bruket. Någon kvinnoklubb fanns ej, men en härlig ungdomsklubb. Något försök att bilda en kvinnoklubb kunde jag ej göra. Sent kom jag dit, länge gick mötet om och när vi slutat väntade bilen igen och då var det långt lidet på kvällen. Men en annan gång ta vi en annan tid, så vi hinna uträtta det vi skall.

Måndagen 8 nov. hade vi Skattkärr. En liten klubb ute på rama landsbygden med bondhustrur och bonddöttrar som medlemmar. Så värst talrikt besökt blev dock ej mötet. Långa vägar att gå på en måndagkväll kunde ej locka så många. En ny medlem fick klubben i alla fall.

Så var det sista platsen, Karlskoga. Där ha vi väl en av våra pampigaste klubbar, målmedveten och säker på sin sak som alla i Bofors äro. Ett nytt ståtligt Folkets Hus, bibliotekslokaler och allt vad man kan önska av och för en med framgång arbetande organisation. Ett gott besökt möte hade vi på kvällen.

Så var det att tänka på hemfärd och, då man stuvat sig till ro, låta tankarna omigen

* Persberg var inte med i plan från början, utan fick i Karlstad löfte om lördagkvällen, vilken eljes var ämnad åt Storfors.

Soc.-dem. Kvinnornas Centralstyrelse:

Ordf. fru Anna Sterky, Barnhusgatan 16, I.
Sekr. fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, IV.

Soc.-dem. kvinnoklubbar:

Arvika: Fru Lydia Johansson, Fabriksgatan 38.
Billesholm: Fru Gerda Liljeroth, Billesholms gruva.
Bjuv: Fru Karolina Persson, Kronan.
Boden: Fru Hulda Norin.
Deje: Fru Kristina Lööf.
Eskilstuna: Fru Ida Adamsson, Släggan 7.
Fagervik: Fru Siri Nordqvist, Fagerviksverken.
Falun: Fru Anna Hedström, Främby.
Furulund: Emma Nilsson, Eriksdal.
Gällivare: Fru Lisa Svensson, M. A.
Grängesberg: Fru Hilma Ström, Blåns 23 B.
Gävle: Fru Signe Andersson, N. Kungsg. 27.
Göteborg: Fröken Therese Sjöberg, Fjällgatan 22.
Hälsingborg: Fru Ida Olsson, Stureg. 14.
Hällaryd: Fru Emmy Johansson, Matvik pr Trensåm.
Karlshamn: Fru Bernhardina Bengtsson, Bryggorna.
Karlstad: Fru Hulda Flood, Långgatan 112.
Karlskoga: Fru Julia Holmström, Nya Backa.
Kiruna: Fru Brita Sjölund, Bostad 134.
Kjävlinge: Fröken Betty Nordin, Storgatan 20.
Landskrona: Fru Ida Thuresson, N. Infartsgatan 3.
Lesjöfors: Fröken Alice Nyström, Villastaden.
Lidköping: Fru Anna Svensson, Vennerholms affär.
Linköping: Fru Agnes Lind, Tanneforsg. 8.
Luleå: Fru Otilia Vikström, Tjärhovsgatan 9.
Lund: Fru Augusta Lindström, Östra Mårtensgatan 19.
Lysekil: Fru Svea Hallén, Slätten 14, B. G.
Malmberget: Fru Berta Hagren, Berggrens gård.
Malmö: Fru Mathilda Persson, Södra Långgatan 9.
Norrahammar: Fru Sigrid Johansson.
Norrköping: Fru Anna Gustafsson, Munkgatan 4.
Nyköping: Fröken Mathilda Olsson, Folkets Hus.
Nynäshamn: Fru Agnes Backström, Villa 9, Kullsta.
Oxelösund: Fru Hanna Nordström, Box 10.
Persberg: Fru Lydia Nääs.
Ronneby: Fröken Rebecka Svensson.
Slottsbron: Fru Lotten Malm.
Smedjebacken: Fru Hanna Sikström, Folkets Hus.
Stockholms Allm.: Fru Anna Karlsson, Jungfrugatan 41 B, 3 tr.
Stockholms södra: Fru Hulda Roos, Hammarbygatan 15, II.
Skattkärr: Fröken Märta Henriksson, Bustarud.
Sundsvall: Fröken Elin Bergqvist, Folkets Hus.
Trelleborg: Fru Olivia Nordgren, Arbetets expedition.
Uddevall: Fru Ada Lind, Karlsberg 19.
Västerås: Fru Agnes Söderquist, Fiskaretorget 3.
Ystad: Fru Sigrid Möller, Dammgatan 19.
Åby: Fru Elin Nyman, Rosendal.
Åhus: Fru A. Lovén, Eriks-minne.
Örebro: Fröken Josefina Ljungström, Bergsgatan 24.

göra resan med hållpunkter vid varje bevis man fått på outtröttligt självuppförande arbete för vår sak och vid varje vaket intresse, som säkert, ehuru sakta, en dag skall genombryta alla hinder av småsinne och egoism, som stå i vägen för arbetareklassens kvinnor, hindrande dem att visa den solidaritet, som innerst hos dem finns, endast den får det rätta uttrycket.

Till sist ett hjärtevarmt tack till alla — alla. Agnes Söderqvist.

K. E. Willebrand

BAGERI-, KONDITORI-
OCH

MEJERIAFFÄR

RIKS 114 29.

ALLM. 81 82.

rekommenderas

BIRKAGATAN 12,
KARLBERG SVÄGEN 86,
VÄSTMANNAGATAN 68,
GAMLA BROGATAN 25,
HANTVERKAREGATAN 30,
BERGSGATAN 3,
KUNGS HOLMSGATAN 13.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Deje.

Nu var det allt länge sedan det hördes något från Deje, men jag har nu glädjen om tala, att vi äro i verksamhet igen. Klubben återupptog den 5 nov. sin verksamhet vid ett besök av Agnes Söderquist från Västerås. 14 nya medlemmar ingingo genast och sedan ha vi haft att anteckna ökning i medlemsantalet för varje möte. På grund av besvärliga lokalförhållanden ha vi ej haft mer än 4 ordinarie möten. Vi ha diskuterat tidningsfrågan och sättet att bäst ordna med försäljningen och spridningen av vår Morgonbris.

Den 13 febr. höll hr Ek från Karlstad ett föredrag om Bondetåget och dess följder. Som bidrag till en glad och angenäm kväll få vi tacksamt nämna några medlemmar av Karlstads kvinnoklubb, vilka bidro med uppläsning och deklamation. Vid samma tillfälle uppfördes även en vällyckad fredstabla.

Med en maning till alla arbetets kvinnor att sluta sig till vår rörelse i gemensamt arbete för gemensamt bästa, sändas hälsningar till klubbar och kamrater landet runt.

C. L.

Falun.

Falu Soc.-dem. Kvinnoklubb höll årsmöte onsdagen den 23 febr. Av årsberättelsen framgick, att klubben, som tillhör Falu arbetarekommun, har under det gångna året avhållit 11 ordinarie möten. Intressanta diskussionsämnen ha förekommit. Under året ha sålts cirka 200 exemplar av Morgonbris. Den 7 mars firades internationella kvinnodagen under högtidlig stämning. Agitationsmöte hölls påskdagen med föredrag av fru Ruth Gustafson. Klubben deltog i 1 maj-demonstrationen, har haft paketauktion och till sist en bal, som tack vare den ganska stora behållningen satte klubben i tillfälle bedriva sitt arbete med större energi. Ty då kassan är mager, plågar arbetslusten också bli det.

Som klubbarbetet här i Falun synes röna ganska liten anslutning, ha vi här ett ganska styvt arbete med att hålla vår lilla förening i stånd. Klubben har endast 18 medlemmar, men vi hoppas att en liten låga skall göra en stor eld. Även här skola väl kvinnorna snart vakna till medvetande om hur stort vårt mål är och hur väl värt att sträva för.

Revisionsberättelsen föredrogs och godkändes, vari tillstyrktes full och tacksam ansvarsfrihet för styrelsen. Inkomster och utgifter ha under året belanserat på kr. 224: 23.

Som nya styrelsemedlemmar invaldes: Emma Törnkvist, ordf., och Hanna Hedström, v. ordf. Återvalda blevo: Hilma Hillberg, kassör, Anna Hedström, sekr., och Sofia Lindkvist, v. sekr. Styrelsesuppleant blev Hilma Hedström. Till revisorer valdes Lovisa Öst-

**ALLMANNA
PENSIONS-FÖRSÄKRINGS-
BOLAGET**

(F.Å.) OCH MED DEN 1 JUNI 1914 I SAMARBETE
MED FÖRSÄKRING ANSTALTEN BRAGE)

meddelar
**Lifförsäkring
af alla slag.**

Lifförsäkringsbestånd:
Cirka 50,000,000 kr.

Fonder:
Cirka 7 milj. kr.

lund och Hanna Person med Emma Eklund som suppleant.

Mötet präglades av den största enighet och samförstånd.

Med partihälsning till kamrater landet runt:

Å Falu Soc.-dem. Kvinnoklubb vägnar:
Hanna Hedström. Anna Hedström.
Ordf. Sekr.

Från Nyköpings Kvinnoklubb.

Söndagen den 12 mars avhölls kvartalsmöte med Nyköpings och Oxelösunds kvinnoklubbar i Folkets Hus, Nyköping, därvid bland andra frågor även diskuterades frågan om hemvårdskurser eller kvinnans obligatoriska värnplikt. Klubbarna beslöt enhälligt att instämma i resolutionen som antogs i Stockholm den 10 februari. Vidare diskuterades frågan om gymnastikkurser för arbeterskor och ansågo klubbarna, att det vore till stor nytta, om sådana kunde anordnas. Dessutom förekom uppläsning, sång och kaffeservering. Mötet var talrikt besökt och uttryckte deltagarna sin belåtenhet med detsamma.

Uddevalla.

Avliden kamrat.

Uddevalla Soc.-dem. Kvinnoklubb har förlorat en av sina bästa medlemmar, i det fru Ida Andersson efter en längre tids sjukdom avlidit, 58 år gammal. Ida Andersson har tillhört kvinnoklubben alltsedan den bildades och

Arbetareringens Bank

Kornhamnstorg 61.

Fastighetsavdelningen: Förmedlar köp och försäljning av fastigheter.

AKTIEBOLAGET NYA BANKEN

Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

Kooperativa försäkringsanstalterna bevilja försäkringar

FOLKET

(Av k. maj:t sanktionerad 11 dec. 1914)
liv-försäkring

SAMARBETE

brand-försäkring
på bästa villkor. Ombud antagas.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt för-månliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR,**

Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiebefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

nedlagt ett outtröttligt arbete såväl för den-na som för härvarande Verdandiloge. Även Folkets Park har i fru A. haft en duktig medhjälperiska och de arbeten hon åtagit sig utförde hon alltid punktligt och noggrant. Ända in i det sista var hon socialismens idéer hängiven, manande sina kamrater att ej tröttna i arbetarnas befrielsekamp utan vara uthålliga, vilken maning ingen av oss får glömma.

Vile hon i frid!

E—a J—n.

Oredovisade Morgonbris för 1915.

Bodens Kvinnoklubb	20: 80
Hällefors: S. D. U. K., kom. Axelsson	7: 80
Korsnäs: Logen av N. O. V.	14: 80
Mariestad: Ida Engström	24: 25
Strömslund: S. D. U. K. (Trollhättan)	5: 60
Storvik: Fru Hedin	18: 80
Vallvik: S. D. U. K. (Ljusne).....	14: —
Åhus: Kvinnokl., Ella Thorsson	47: —
Öja: Arbetarekommun (Gemla).....	7: —

Vi uppmana de, som äro skyldiga, att in-sända likvid. Förteckning införes även i nästa nummer över de som ej betalt.

Morgonbris expedition.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 1:sta fredagen i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordft. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 2 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening

avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-gen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje mån-dagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Läs enquêten om

Krigets inflytande på kvinnornas rösträttsfråga

Rösträtt för Kvinnor 1916.

Uttalanden ha redan influtit av: *Sven Brisman, Lotten Dahlgren, Erik Hedén, Ellen Key, G. H. von Koch, Ivar Lagerwall, Mia Leche, Anna Sterky, Marika Stjernstedt, Gustava Svanström, Mary von Sydow.*

Pris för år kr. 1: 35.

All prenumeration sker genom posten.